

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ

ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਨਾ ੩੨੯ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਸਭ ਕਾਰਣ-ਕਰਣ, ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਦੀ ਲੀਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਗੁਰ-ਮੰਤਰ ਦਾ ਭਾਖੀ ਜਾਣਾ, ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਉਹ ਜਾਣੇ। ਜੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿਮਰਣ, ਯਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਠ ਪਏਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਖਸਮ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਰਖ ਲਏਗਾ।

ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ ॥

ਜਾਰੈ ਖਸਮੁ ਤ ਰਾਖੈ ਕਵਨਾ ॥੧॥

-- ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਅਗ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹਵਾ ਹੈ।

ਭਾਵ, ਇਹ ਸਮੂਹ ਰਚਨਾ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਰਚਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ, ਸਮੱਗਰੀ/ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਿੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ - '[ਤੂੰ ਜਾਣੇਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥](#)' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਸ ਵੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਵੇਖਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬੁਝਾ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਕਰਾਏ॥ ਆਪੇ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਧੰਧੈ ਲਾਏ॥ ਆਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਵੇਖੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪਿ ਬੁਝਾਇਦਾ॥', ਪੰਨਾ ੧੦੬੧

-- ਜੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਾੜ ਦੇਣਾ, ਫ਼ਨਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।੧।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, 'ਹੇ ਭਾਈ ! ਜਿਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਗਜ਼, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਾੜ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ' - 'ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਚੀਰੀ ਦਰਗਹ ਪਾਟੀ ਤਿਨ੍ਹ ਮਰਣਾ ਭਾਈ॥', ਪੰਨਾ ੪੧੭. ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ, ੫੬੪ ਪੰਨੇ ਤੇ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਹੈ - 'ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਆਪੇ ਕਰਣਾ॥ ਹੁਕਮੇ ਜੰਮਣੁ ਹੁਕਮੇ ਮਰਣਾ॥'

ਰਾਮ ਜਪਤ ਤਨੁ ਜਰਿ ਕੀ ਨ ਜਾਇ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਿਤੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

-- ਅਜਿਹੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ, ਰਾਮ... ਜਪਣ ਲਗਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਸੜ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ !

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਤਨ ਵੀ ਚੀਰ ਦਏਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੋੜਾਂਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵੀ ਬਣ ਆਏ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗੀ, ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਥ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਪਤੀ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਨਾਰਿ, ਪਤਨੀ ਹਾਂ - 'ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ॥ ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ

ਕੋਈ॥ ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ॥', ਪੰਨਾ ੪੮੪.

ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤੰਦੂਰ ਵਾਂਗ ਤਪ ਜਾਏ, ਮੇਰੇ ਹਡ ਬਾਲਣ ਵਾਂਗੂ ਬਲਣ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਤੁਰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਥਕ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਰ ਚਲਣਾ ਪਏ, ਜੇ ਮੇਰਾ ਰਬ ਮਿਲ ਪਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਬ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਬਣ ਆਵੇ - 'ਤਨੁ ਤਪੈ ਤਨੂਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਬਲੰਨਿ॥ ਪੈਰੀ ਥਕਾਂ ਸਿਰਿ ਜੁਲਾਂ ਜੇ ਮੂੰ ਪਿਰੀ ਮਿਲੰਨਿ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੮੪.

- - ਪਰ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਾਮ... ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।੧।ਰਹਾਉ।

ਹਰ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ... ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਤਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦੋਹੇਂ ਵਾਰਨੇ ਪੈ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਝਿਆ ਰਹੇ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹੇ - 'ਕਬੀਰੁ ਰਾਮੁ ਨ ਛੋਡੀਐ ਤਨੁ ਧਨੁ ਜਾਇ ਤ ਜਾਉ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤੁ ਬੇਧਿਆ ਰਾਮਹਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਉ॥' ਪੰਨਾ ੧੩੬੪.

ਕਾ ਕੋ ਜਰੈ ਕਾਹਿ ਹੋਇ ਹਾਨਿ ॥

ਨਟ ਵਟ ਖੇਲੈ ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ ॥੨॥

- - ਕੌਣ ਕਿਥੇ ਸੜਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਦਾ ਕਿਥੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੜਿਆ ਜਾਂ ਇਹ ਦੁਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਖੇਡ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਗਤ ਵੀ ਤੇਰਾ ਹੀ ਅਖਾੜਾ ਹੈ - 'ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਅਖਾੜਾ ਜੀਓ॥', ਪੰਨਾ ੧੦੩.

- - ਉਹ, ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਦਾਰੀ ਵਾਂਗੂੰ

ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ।੨।

'ਸਾਰਿਗ' ਉਹ ਧਨੁਖ ਸੀ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਮੰਥਨ ਦੌਰਾਨ ੧੪ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਤਨ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਪੰਨਾ ੩੩੮ ਤੇ, ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਸਾਰਿਗ' ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੈ।

ਸਭ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਖੇਡ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਟ ਜਾਂ ਬਾਜੀਗਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਰੂਪਾਂ, ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖੇਡ ਦਿਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਭੇਸ ਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਦਿਸਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਅਲੋਪ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਕਿਹੜਾ ਰੂਪ ਹੈ ! ਕਈ ਦਿਸੇ ਤੇ ਕਈ ਖਤਮ ਹੋਏ ! ਕੌਣ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਕਿਥੇ ਗਿਆ - 'ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥ ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮ੍ਹਿਓ ਪਾਸਾਰਾ॥ ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਕਵਨ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ॥ ਕਤਹਿ ਗਇਓ ਉਹੁ ਕਤ ਤੇ ਆਇਓ॥', ਪੰਨਾ ੭੩੬.

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ ॥

ਹੋਇਗਾ ਖਸਮੁ ਤ ਲੇਇਗਾ ਰਾਖਿ ॥੩॥੩੩॥

-- ਇਸ ਲਈ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਸਿਰਫ਼, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਦੋ ਅਖਰ, 'ਰਾ' ਅਤੇ 'ਮ' ਹੀ ਜਪੀ ਜਾ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਰਾਮ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਜਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਰਾਮ' ਦੇ ਜਾਪ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ 'ਰਾਮ' ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦਾ ਕਪੁਤਰ 'ਰਾਮ ਰਾਮ..' ਹੀ ਜਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਹਮਾਰੇ ਕੁਲ ਕਉਨੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਓ॥ ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੂਤੇ ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ॥', ਪੰਨਾ ੮੫੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ....' ਜਪਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

- - ਇੰਝ ਜਪਦਿਆਂ ਜਪਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰੇਗਾ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਏਗਾ ਤਾਂ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਚਕਰ ਤੋਂ ਰਖ ਲਏਗਾ, ਬਚਾ ਲਏਗਾ।੩।

ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਖਸਮ ਬਣ, ਮੈਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲੈ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਬੁਰੇ ਹਾਂ, ਭਲੇ ਹਾਂ, ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਹੀ - 'ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ॥ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ॥', ਪੰਨਾ ੬੩੧.

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਹਰਿ ਹਰਿ...', ਭਾਵ, ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾ ਹੀ ਉਤਮ ਧਰਮ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਰਟਾ ਲਗਾ ਕੇ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਗੇੜੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ - 'ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਮਿਟੇ ਸਭਿ ਭਰਮਾ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਲੈ ਉਤਮ ਧਰਮਾ॥', ਪੰਨਾ ੮੭੪. ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਸਥਾਨਹੈ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਰਹਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ - 'ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮੁ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ॥', ਪੰਨਾ ੨੬੬. ਫਿਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਉਤਮ ਕਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਮ ਧਰਮ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਸਭ ਤੇ ਉਤਮ ਇਹੁ ਕਰਮੁ॥ ਸਗਲ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮੁ॥ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਿ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ॥ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਉਤਰੈ ਭਾਰੁ॥', ਪੰਨਾ ੮੯੫.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ ਹੈ - 'ਆਚਾਰੀ ਨਹੀ ਜੀਤਿਆ ਜਾਇ॥ ਪਾਠ ਪੜੈ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ॥..ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੩੫੫. ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੇ ਬਿਨਾਂ, ਆਚਰਣ ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਏ - 'ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਆਚਾਰ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੩੦. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਹਿ ਸਬਦੁ ਨ ਵੀਚਾਰਹਿ ਇਹੁ ਮਨਮੁਖ ਕਾ ਆਚਾਰੁ॥', ਪੰਨਾ ੫੦੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁਖ ਦੇ ਆਚਰਣ ਵਿਚ

ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਸਿਮਰਤ ਨਾਮ ਪੂਰਨ ਆਚਾਰ॥', ਪੰਨਾ ੧੧੩੭.
ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਚਰਣ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨਾਲ
ਹੀ ਬਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੈ ਸਗਲ
ਆਚਾਰ॥ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੈ ਨਿਰਮਲ ਬਿਉਹਾਰ॥', ਪੰਨਾ ੧੧੪੫.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਜਪਦਿਆਂ ਮਨੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਡੀਆਂ
ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਉਹ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਧੂ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਅਤੇ ਬਿਦਰ
ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ
ਤਰ ਗਏ - 'ਧੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਬਿਦਰ ਦਾਸੀ ਸੁਤੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਤਰੇ॥', ਪੰਨਾ
੯੯੫. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਮ
ਜਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਾਜ, ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ
ਦੀ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਖਰੇ ਕਰਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ - 'ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ
ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ॥ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ
ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੬. ਭਟ ਬਲ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੬ ਤੇ,
ਸਚਿਆਈ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ ਧੂ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਕਬੀਰ, ਤਿਲੋਚਨ
ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰਬੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ - 'ਧੂ
ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਬੀਰ ਤਿਲੋਚਨ ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਉਪਜੇ ਜੁ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥'

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ' ਅਤੇ
ਉਹੀ 'ਕਾਰਣ ਕਰਣ' ਹੈ, ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ
ਕਿ ਉਹ ਬਸ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀ ਚਲੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ
ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।